

Upgraded
Comprehensive
Patient
Care

REPUBLIKA SLOVENIJA
SLUŽBA VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA RAZVOJ
IN EVROPSKO KOHEZIJSKO POLITIKO

SVETOVANJE BOLNIKOM, KI PREJEMAJO ANTIAGOAGULACIJSKO ZDRAVLJENJE

Tanja Žontar, dipl.m.s.

Univerza v Ljubljani

Mestna občina
Ljubljana

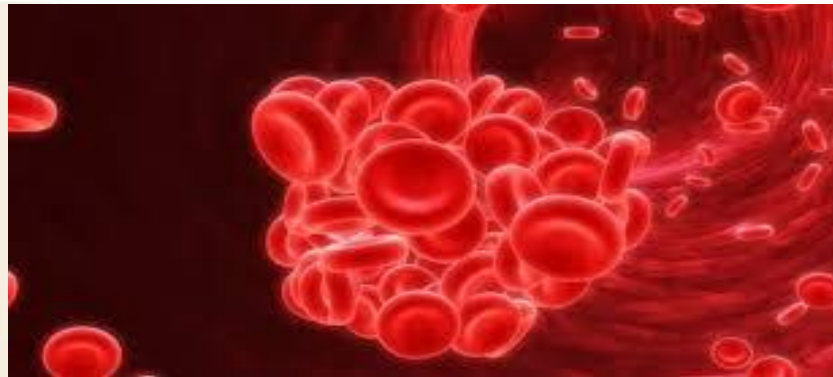
Zbornica zdravstvene in babiške nege Slovenije –
Zveza strokovnih društev medicinskih sester,
babic in zdravstvenih tehnikov Slovenije

ANTIKOAGULACIJSKA ZDRAVILA (AKZ)

Antikoagulacijska zdravila preprečijo normalno strjevanje krvi in tako ovirajo nastajanje strdkov.

Tako pa povečajo tveganje za nastanek krvavitev.

ANTIKOAGULACIJSKA ZDRAVILA

KUMARINI

- delujejo tako, da zavro delovanje encima vitamin K
- varfarin ([Marevan](#)), acenokumarol ([Sintrom](#))

NIZKOMOLEKULARNI HEPARINI (NHM)

- ključna je vezava z antitrombinom, inhibirajo predvsem faktor Xa
- so v obliki podkožnih injekcij in imajo takojšni antikoagulacijski učinek
- dalteparina ([Fragmin](#)), enoxaparina ([Clexane](#)) in nadroparina ([Fraxiparine](#)).

ZAVIRALCI TROMBINA

- z neposrednim, reverzibilnim učinkom na trombin
- dabigatran ([Pradaxa](#))

ZAVIRALCI FAKTORJA Xa

- selektivno se vežejo tako na prosti faktor Xa kot na faktor Xa
- rivaroksaban ([Xarelto](#)), apiksaban ([Eliquis](#))

KDAJ UPORABLJAMO ANTIAGOAGULACIJSKO ZDRAVLJENJE

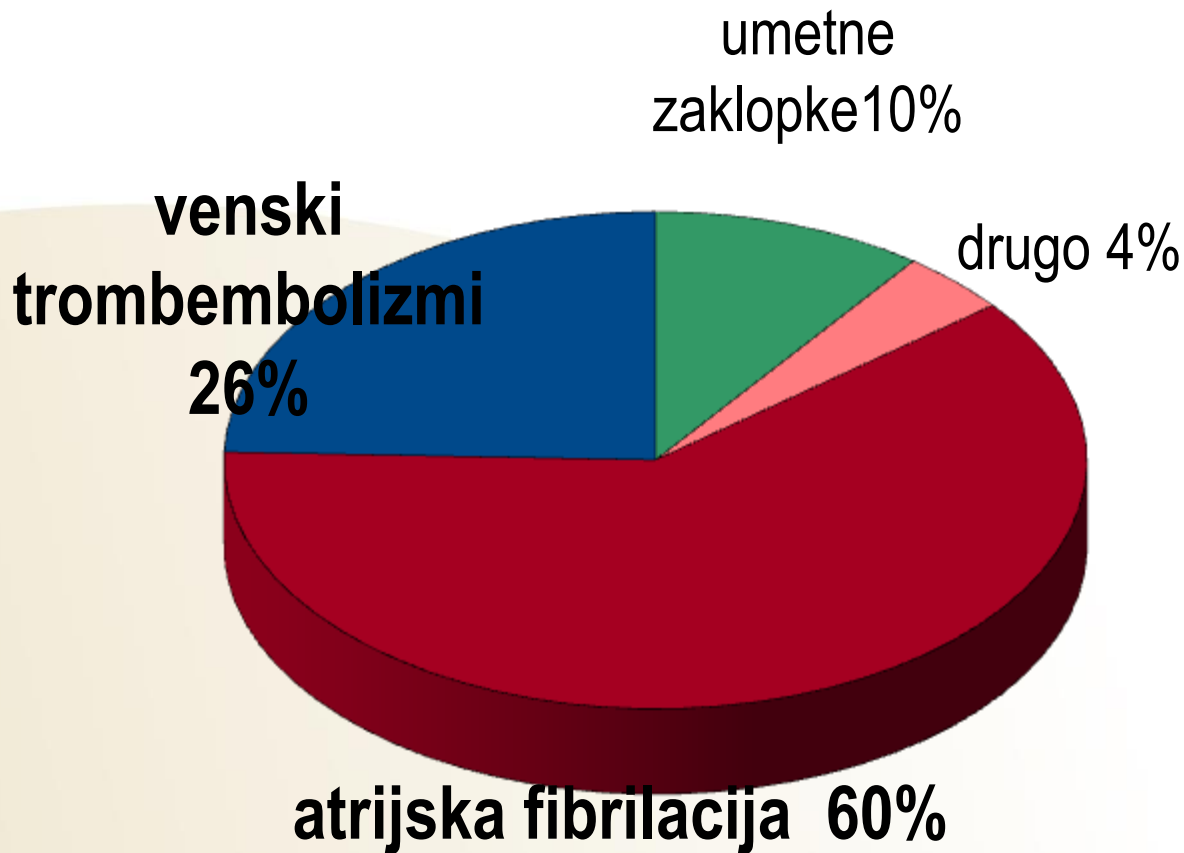
- atrijski fibrilaciji (preprečevanje možganske kapi)
- pljučni emboliji (zdravljenje in preprečevanje)
- venski trombozi (zdravljenje in preprečevanje)
- umetne srčne zaklopke (preprečevanje možganske kapi in tromboze zaklopke)
- antifosfolipidnem sindromu (ogroženi za ponovitev venskih ali arterijskih trombembolij; 3 do 4x večje tveganje)
- stenozi mitralne zaklopke in atrijski fibrilaciji
- paradoksnimi emboliji (strdek zaide iz venskega v arterijski del krvnega obtoka; odptro ovalno okno, defekt preddvornega ali prekatnega pretina, pljuča atrio-venska malformacija)

INDIKACIJE ZA ANTIKOAGULACIJSKO ZDRAVLJENJE

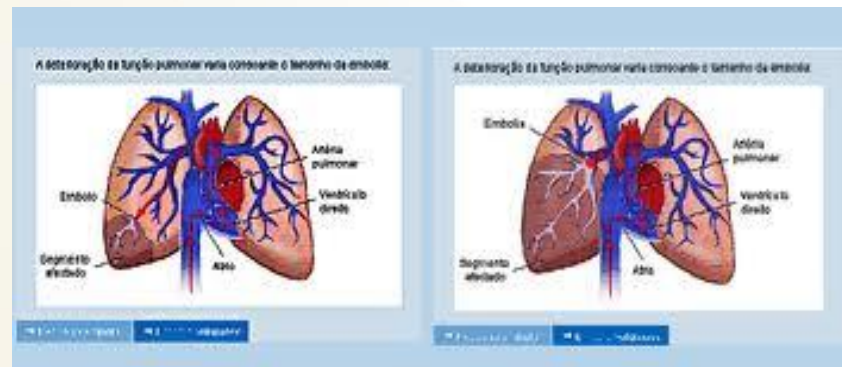
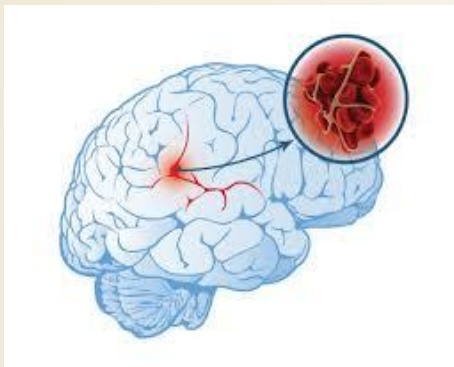
N = 38.000 bolnikov

INDIKACIJE PRI ZDRAVLJENJU S KUMARINI (Marevan, Sintrom)

- preprečevanje možganske kapi in emboliji ob atrijski fibrilaciji
- zdravljenje in preprečevanje venske tromboze in pljučne embolije
- preprečevanje možganske kapi in tromboze zaklopke ob umetni srčni zaklopki

IZVID ANTIKOAGULACIJSKEGA ZDRAVLJENJA

Primer Marija, 1.12.1936	Karton
,	Dan obiska: ponedeljek
Indikacija: AF kron.(07/12)	
Dej. tveg.: AH(07/12), SB(07/12)	
Dodat. dg.:	
Cljni NR: 2,0 - 3,0 CHADS2 3 HASBLED: 1 TTR: 0,00%	Trajanje: doživljenjsko
Zdravilo: Marevan tbl po 3 mg	

Datum   NR   Pon   Tor   Sre   Čet   Pet   Sob   Ned   Opombe

5.7.2012   1,2   2   2   1   1

Kontrolni pregled: ponedeljek, 9.7.2012 ob 08:00

0t, 4d

doc.dr.Alenka Mavi, dr.med.

Napotnica velja do

MAREVAN IN SINTROM (prejemanje zdravila in nadzor)

- po predpisani individualni shemi
- jemanje enkrat dnevno pozno popoldan ali zvečer
- redni kontrolni pregledi
- samo pri kumarinih kontroliramo INR
- ciljno območje INR med 2,0 - 3,0 (2,5 - 3,5)
- če bolnik pozabi vzeti zdravilo to zabeleži
- naslednji dan vzame samo za tisti dan predpisani odmerek
- v istem dnevu nikoli ne vzame dveh odmerkov zdravil
- skrb, da zdravila nikoli ne zmanjka
- ima antidot (K vitamin)

KAJ VPLIVA NA VREDNOST INR?

- vpliv drugih zdravil na delovanje kumarinov
- pridružene bolezni in stanja
- prehrana (hrana bogata z vitaminom K)

VPLIV ZDRAVIL NA ANTIKOAGULACIJSKO ZDRAVLJENJE

- antibiotiki
- zdravila za zmanjševanje nivoja krvnih maščob
- zdravila za uravnavanje srčne frkvence
- nekatera zdravila proti bolečinam so odsvetovana (nesteroidna protivnetna zdravila)
- antiagregacijska zdravila (npr. aspirin, klopidogrel) povečajo tveganje za krvavitev in so odsvetovana, razen v primeru, da jih predpiše zdravnik skupaj s kumarini

KAKŠEN VPLIV IMA PREHRANA NA VREDNOSTI INR?

Upgraded
Comprehensive
Patient
Care

- svetujemo uravnoteženo, zdravo prehrano
- živila bogata z vitaminom K je potrebno uživati v zmernih količinah (enakomerno) **NISO PREPOVEDANA**
- vnos sadja in zelenjave naj bo čim bolj enakomeren
- ne odsvetujemo uživanja nobenega od živil

KAJ BOLNIKU ODSVETUJEMO

- **jemanje vitaminskih preparatov**

pred začetkom jemanja vitaminskih preparatov, prehranskih dopolnil in sprememb v prehrani (diete, hujšanje) posvetovati z zdravnikom, ki vodi njegovo AKZ

- **omejitev vnosa alkohola (1 dcl vina), ob jeterni okvari je alkohol odsvetovan**

NOVEJŠA ANTIKOAGULACIJSKA ZDRAVILA

OMEJITVE PREDPISOVANJA ZA NOVEJŠA AKZ s strani ZZZS

- Zdravilo uvede specialist internist ali nevrolog.
- Nadaljnje predpisovanje poteka v antikoagulantnih ambulantah na terciarni ali sekundarni ravni; na primarni le za bolnike, preusmerjene iz teh ambulant.
- Na vseh ravneh morajo biti bolniki registrirani in vodeni s pomočjo računalniškega programa (TROMBO).
- Uvedba pri bolnikih, ki že prejemajo AK zdravilo - kumarine je možna le, če je bolnikov čas v terapevtskem območju (TRR) 60% ali manj.

KDAJ SE NE PREDPISUJE NOVEJŠIH AKZ

- bolniki z rakavo boleznijo
- bolniki z antifosfolipidnim sindromom
- nosečnice in doječe matere
- bolniki u umetno srčno zaklopko
- bolniki z vensko trombozo na neobičajnih mestih
- bolnikov, ki imajo urejeno zdravljenje s kumarini
- bolniki na novih antiagregacijskih zdravilih (prasugrel, tikagrelor)
- okvara ledvične in jetrne funkcije

DABIGATRAN (Pradaxa)

- indikacija: atrijska fibrilacija, ortopedске op.
- ima neposreden, reverzibilen učinek na trombin
- metabolizira se skozi ledvica in jetra
- najvišja koncentracija v krvi 1-3 ure po zaužitju
- zdravilo se jemlje 2 x dnevno na 12 ur, vedno med jedjo ali po jedi (2 x 150mg ali 2 x 110mg (z oGF 30-50ml/min))
KAPSULO POTREBNO POJESTI CELO
- v primeru, da bolnik pozabi vzeti zdravilo, ga lahko vzame z zakasnitvijo 6 ur

IZVID ANTIKOAGULACIJSKEGA ZDRAVLJENJA

Primer 2, 1.2.1936

Karton

Dan obiska: **ponedeljek**

Indikacija: **AF kron.(02/12)**

Dej. tveg.: Srčno popušč.(02/12)

Dodat. dg.:

CHADS2: **2** HASBLED: 1

Trajanje: **doživljenjsko**

Zdravilo: **Pradaxa 150 mg**

Datum	Zjutraj	Zvečer
11.8.2012	1	1
12.8.2012	1	1
13.8.2012	1	1
14.8.2012	1	1
15.8.2012	1	1
16.8.2012	1	1
17.8.2012	1	1
18.8.2012	1	1
19.8.2012	1	1
20.8.2012	1	1
21.8.2012	1	1
22.8.2012	1	1

- 2x dnevno jemanje – na 12 ur
- med jedjo ali po jedi
- kapsulo je treba požreti celo
- označite na izvidu

Prosimo, da k naslednjem pregledu prinesete svež izvid hemograma in kreatinina

Kontrolni pregled: sreda, 22.8.2012 ob 10:00

1t, 4d

RIVAROXABAN (Xarelto)

- Indikacija: atrijska fibrilacija, venski trombembolizmi, ortopedske op.
- ima neposreden, reverzibilen učinek na aktivirani koagulacijski faktor X (Xa)
- metabolizira in izloča se skozi ledvica in jetra
- najvišja koncentracija v krvi 1-3 ure po zaužitju
- zdravilo se jemlje 1 x dnevno, vedno ob približno isti uri med jedjo ali po jedi
- pri zdravljenju VT se jemlje prvih 21dni zdravilo 2 x dnevno (2x15 mg), kasneje 1 x dnevno (20 mg)

IZVID ANTIKOAGULACIJSKEGA ZDRAVLJENJA

Primer 1 B, 1.1.1935

Karton

Dan obiska: **ponedeljek**

Indikacija: **AF kron.(04/12)**

Dej. tveg.: AH(04/12), SB(04/12), Srčno popušč.(04/12)

Dodat. dg.:

CHADS2: **4** HASBLED: **1**

Trajanje: **doživljenjsko**

Zdravilo: **Xarelto 20 mg**

Datum	Odmerek
☐ 12.8.2012	1
☐ 13.8.2012	1
☐ 14.8.2012	1
☐ 15.8.2012	1
☐ 16.8.2012	1
☐ 17.8.2012	1
☐ 18.8.2012	1
☐ 19.8.2012	1
☐ 20.8.2012	1
☐ 21.8.2012	1
☐ 22.8.2012	1

- 1x dnevno jemanje
- med jedjo ali po jedi
- označite na izvidu

Prosimo, da k naslednjem pregledu prinesete svež izvid hemograma in kreatinina

Kontrolni pregled: **sreda, 22.8.2012 ob 10:00**

1t, 4d

ELIQUIS (apiksaban)

- Indikacija: atrijska fibrilacija, ortopedске op.
- ima neposreden, reverzibilen učinek na aktivirani koagulacijski faktor X (Xa)
- metabolizira in izloča se skozi ledvica in jetra
- najvišja koncentracija v krvi 1-3 ure po zaužitju
- zdravilo se jemlje 2 x dnevno na 12 ur, pred jedjo ali po jedi (5 mg ali 2,5mg na 12 ur)
- v primeru, da bolnik pozabi vzeti zdravilo, ga lahko vzame z zakasnitvijo 6 ur

IZVID ANTIKOAGULACIJSKEGA ZDRAVLJENJA

Ime in priimek, 1.1.1938

Karton

Dan obiska: **ponedeljek**

Indikacija: **AF kron.(06/14)**

Dej. tveg.: AH(06/14), SB(06/14)

Dodat. dg.: Krvav-GIT(06/10)

CHADS2: **3** HASBLED: **2**

Trajanje: **doživljenjsko**

Zdravilo: **Eliquis 5 mg**

Datum	Zjutraj	Zvečer
20.6.2014	1 tbl	1 tbl
21.6.2014	1 tbl	1 tbl
22.6.2014	1 tbl	1 tbl
23.6.2014	1 tbl	1 tbl
24.6.2014	1 tbl	1 tbl
25.6.2014	1 tbl	1 tbl
26.6.2014	1 tbl	1 tbl
27.6.2014	1 tbl	1 tbl
28.6.2014	1 tbl	1 tbl
29.6.2014	1 tbl	1 tbl
30.6.2014	1 tbl	1 tbl

- 2x dnevno jemanje
- pred jedjo ali po jedi
- označite na izvidu

Prosimo, da k naslednjem pregledu prinesete svež izvid hemograma in kreatinina

Kontrolni pregled: petek, 18.7.2014 ob 08:30

PREHRANA PRI NOVEJŠIH AKZ

- uživanje sadja in zelenjave je neomejeno
- dovoljena so vsa prehranska dopolnila razen tistih, ki vsebujejo šentjanževko
- uživanje alkohola je omejeno na 1 dcl vina dnevno

VPLIV DRUGIH ZDRAVIL PRI JEMANJU NOVEJŠIH AKZ

ZDRAVILA PRI KATERIH SE NE SME JEMATI novejših AKZ

- zdravila za zdravljenje glivičnih obolenj
- dronedaron
- zaviralci proteaz (ritonavir)

POTREBNA PREVIDNOST OZ. PRILAGODITEV ODMIRKA

- verapamil, amiodaron, kinidin
- antiagregacijska zdravila (aspirin, klopidogrel, prasugrel (Efieent), tikagrelor (Brilique))
- nesteroidni antirevmatiki

KOAGULACIJSKE PREISKAVE - DABIGATRAN (Pradaxa)

- za kvalitativno oceno - aktivirani parcialni tromboplastinski čas (APTČ) in trombinski čas (TČ)
- za kvantitativno oceno, oz. določitev koncentracije dabigatrana v plazmi, uporabljami specifični, za dabigatran prilagojen trombinski čas (Hemoclot)

Zelo pomemben je čas zaužitja zdravila pred odvzemom krvi, zaradi interpretacije rezultatov.

PČ/INR ni primerna preiskava.

KOAGULACIJSKE PREISKAVE - RIVAROKSABAN (Xarelto)

- za kvalitativno oceno - protrombinski čas (PČ), ocenjujemo rezultat v sekundah, ne pa vrednost INR
- za kvantitativno oceno, oz. **določitev koncentracije rivaroksabana v plazmi**, uporabljamo specifični, za rivaroksaban prilagojen test določanja aktivnosti faktorja X (anti-Xa)

Zelo pomemben je čas zaužitja zdravila pred odvzemom krvi, zaradi interpretacije rezultatov.

PČ/INR ni primerna preiskava.

BOLNIK NA AKZ NE SME PREJEMATI

- injekcije v mišico
- injekcije v sklep

PRIDRUŽENE BOLEZNI IN STANJA PRI AKZ, ki zahtevajo dodatno POZORNOST

- driska, bruhanje
- povišana telesna temperatura
- poslabšano delovanje srca (srčno popuščanje)
- bolezni jeter in ledvic
- zdravljenje z antibiotiki

ZAPLETI OB UVEDBI IN POTEKU AKZ

- krvavitve
- trombembolični dogodki (pljučna embolija, venska
- tromboza, možganska kap, arterijske embolije)
- vpliv zdravil, pridruženih boleznih in prehrane na urejenost AKZ

MANJŠE KRVAVITVE (svetujemo predčasni kontrolni pregled)

- krvavitev iz nosu, dlesni ali sluhovoda
- krvavitev v očesno veznico
- menstrualna krvavitev, ki je močnejša kot običajno
- krvavitev v mišico ali sklep
- krvavitev iz rane, ki se spontano ne ustavi

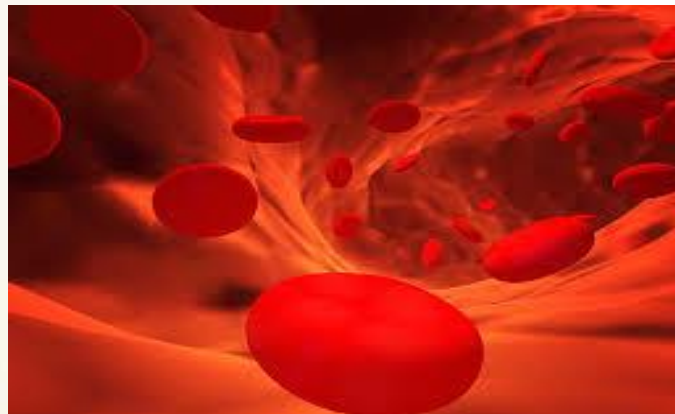

VELIKE KRVAVITVE

(zahtevajo takojšen pregled pri zdravniku)

- krvavitev iz sečil (temen ali krvav urin)
- krvavitev iz prebavil (krvavo ali črno blato)
- bruhanje krvave vsebine
- izkašljevanje krvave vsebine
- hud glavobol, ohromelost udov ali motnje zavesti, parastezije
- huda krvavitev iz rodil

KRVAVITVE PRI NOVEJŠIH AKZ

- antidota ni
- ukinitev zdravila,
- laboratorij specifičen glede na zdravila
- simptomatski ukrepi (kompresija, kirurški, endoskopski poseg)
- specifični ukrepi (aktivno oglje, zagotovitev dobre diureze)
- nadomeščanje tekočin, krvni pripravki

UKREPI OB KRVAVITVI

Upgraded
Comprehensive
Patient
Care

Majhna
krvavitev

Velika
krvavitev

Življenjsko
ogrožujoča
krvavitev in
krvavitev v CZŠ

A
Lokalni hemostatski ukrepi
Opustitev 1-2 odmerkov
antikoagulacijskih zdravil
Kontrola v antikogulacijski
ambulanti čez 1-2 dni

B
Hemodinamska stabilizacija
Transfuzije krvnih pripravkov
Lokalni/endoskopski
hemostatski ukrepi
Pri varfarinu: vitamin K
10 mg iv.
Pri dabigatranu: aktivno oglje
do 2 h po zaužitju, razmislek
o hemodializi do 3 h po
zaužitju
Pri rivaroksabanu: aktivno
ogljje do 8 h po zaužitju

C
Ukrepi, navedeni pod B
Nadomeščanje
koagulacijskih faktorjev
- koncentrat protrombinskega
kompleksa 50E/ kgTT
- rekombinantni aktivirani
faktor VII 90 mikrog/kgTT

PRIPRAVA BOLNIKA NA POSEG MED TRAJANJEM AKZ

- bolnik mora zdravnika seznaniti, da prejema AK zdravilo
- vsaj **5 dni pred predvidenim posegom** mora priti na pregled v AK ambulanto
- zaradi nevarnosti krvavitve je potrebno **prilagoditi odmerek AK zdravila**
- nekateri bolniki potrebujejo prehodno zdravljenje s heparinom obliki podkožnih injekcij
- večkrat je potrebno pred posegom uvesti antibiotik

NOSEČNOST IN AKZ

- **varfarin** lahko v zgodnji nosečnosti **okvari plod**
- potrebno **načrtovati nosečnost** in izbrati najprimernejši in najvarnejši način zdravljenja med nosečnostjo
- če obstaja sum za nosečnost se je potrebno takoj oglasiti v AK ambulanti
- nova **AKZ** so v nosečnosti **odsvetovana**

DODATNE INFORMACIJE

WWW.TROMBO.NET

PRIPOROČENA LITERATURA

- Mavri A, ed. Priročnik za uporabo novih peroralnih antikoagulacijskih zdravil v klinični praksi. Ljubljana: Slovensko zdravniško društvo, Sekcija za antikoagulacijsko zdravljenje in preprečevanje trombemboličnih bolezni pri Združenju za žilne bolezni; 2012
- Mavri A, Vene N, ed. Smernice za vodenje antikoagulacijskega zdravljenja. Ljubljana: Slovensko zdravniško društvo, Sekcija za antikoagulacijsko zdravljenje in preprečevanje trombemboličnih bolezni pri Združenju za žilne bolezni; 2009

HVALA ZA POZORNOST

Upgraded
Comprehensive
Patient
Care

© bnpdesignstudio * www.ClipartOf.com/226258